

MEDIEBILDEN AV FÖRSÄKRINGSKASSAN 2003-2012

**Christina Halling
och Björn Johnson**

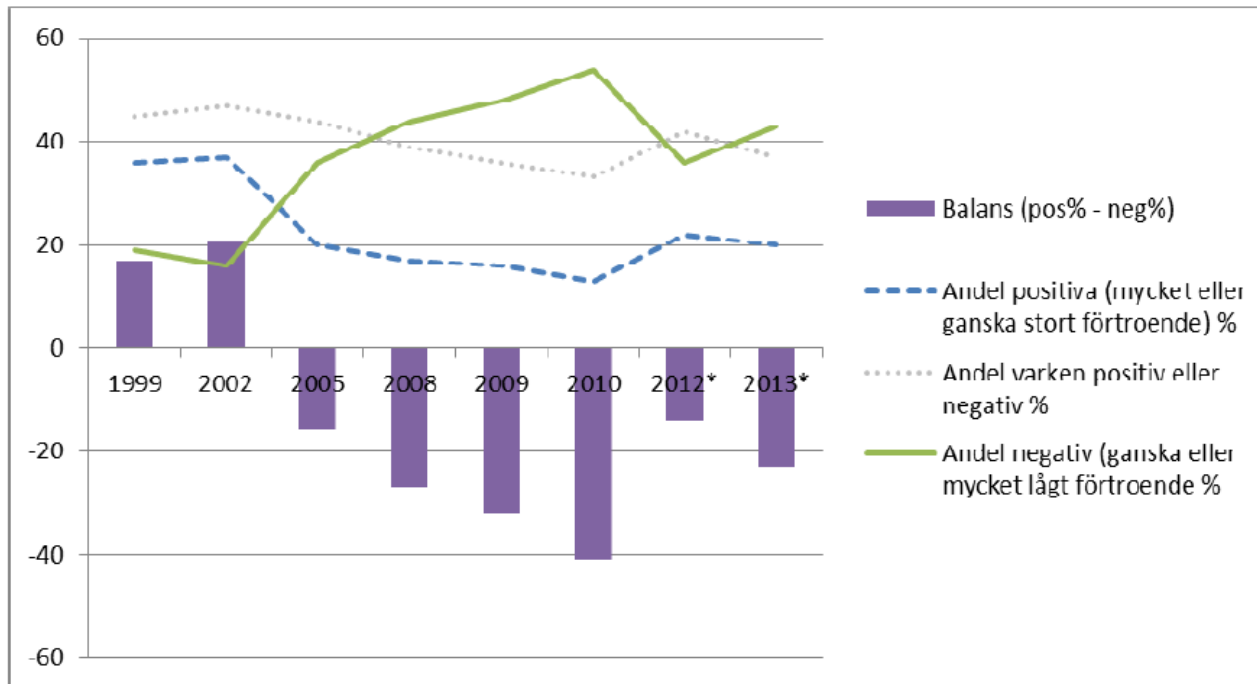
Socialförsäkringsrapport 2014:2

MALMÖ HÖGSKOLA

FÖRTROENDE FÖR FÖRSÄKRINGSKASSAN ENLIGT SOM-INSTITUTET

Diagram 2 Förtroende för Försäkringskassan 1999–2013. Riks-SOM⁴⁹

Källa: "Det komplexa förtroendet" (Socialförsäkringsrapport 2014:9)

UNDERSÖKNINGENS TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

- Medieeffekter: dagordnings- och gestaltningsteorierna
- Medierna har ett stort inflytande över vilka frågor mediekonsumenterna anser vara viktiga (dagordning), men också över hur de tänker kring dessa frågor (gestaltning).
- Effektstudier är möjliga, men har inte genomförts i detta sammanhang.

UNDERSÖKNINGENS TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

- Förtroendeperpektiv, “quality of government”:
  - 1) Grundläggande rättigheter för medborgarna att få service inom rimlig tid enligt gällande lagstiftning
  - 2) Krav på likabehandling och förutsägbarhet i beslutsfattandet
  - 3) Transparens och ansvarsutkrävande
- Ovanstående, samt Försäkringskassas egna analyser av förtroende, användes för att skapa variabler för kodningar av artiklar och medieinslag.

MEDIEBEVAKNING PÅVERKAR FÖRTROENDE

- Förtroendet för Försäkringskassan påverkas av flera faktorer, däribland det politiska regelverket som styr socialförsäkringarna, Försäkringskassans implementering av detta och av människors egna erfarenheter och berättelser.
- För de som inte har egna erfarenheter av Försäkringskassan är mediernas berättelser och bilder centrala för uppfattningarna om (och förtroendet för) myndigheten.

FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Vilken omfattning har medierapporteringen haft om Försäkringskassan under perioden 2003–2012?
2. Vad har rapporteringen (ersättningsslag alternativt Försäkringskassan som organisation) fokuserat på under den aktuella perioden?
3. Vilka aspekter av områden som är centrala för Försäkringskassans uppdrag har rapporteringen handlat om?
4. Är rapporteringen om socialförsäkringarna i huvudsak positiv, negativ eller neutral?

FRÅGESTÄLLNINGAR

5. I vilken omfattning finns kritik mot Försäkringskassan i rapporteringen under studieperioden? Vad består kritiken mot Försäkringskassan av?
6. I vilken omfattning föreslås åtgärder mot kritiken som diskuteras? Vilka åtgärder diskuteras?
7. Vilka aktörer framträder i rapporteringen?
8. Hur kan man karaktärisera den samlade bilden av Försäkringskassan under olika delar av perioden?

METOD OCH MATERIAL

- 1727 tidningarartiklar (nyhetsartiklar, opinion, reportage)
- 174 radioinslag (Ekot 16.45)
- Kvantitativ innehållsanalys. Materialet har kodats utifrån 30 variabler (sex formvariabler, 24 innehållsvariabler)

DE VIKTIGASTE VARIABLERN

- Fokus – vilket ersättningslag som fokuseras, t.ex. sjukpenning, assistansersättning, socialförsäkringen mer generellt etc.
- Ämne – vilken aspekt av området som tas upp, t.ex. regelverkets utformning, regelverkets tillämpning, Försäkringskassans organisation etc.
- Perspektiv – den övergripande inriktningen på bevakningen, t.ex. juridiskt, medicinskt, politiskt etc.
- Kritik – grundton samt vad kritiken gäller
- Åtgärder – vilka åtgärder som ev. diskuteras
- Aktörer – vilka aktörer som medverkar

TIDNINGSMATERIALET

Tabell 1 Studiens urval: rapporteringen fördelad per tidning.

Tidning	Antal artiklar	Andel, %
Aftonbladet	186	11
Dagens Nyheter	336	19
Göteborgs-Posten	386	22
Sydsvenskan	354	21
Västerbottens Folkblad	273	16
Östersunds-Posten	192	11
Totalt	1 727	100

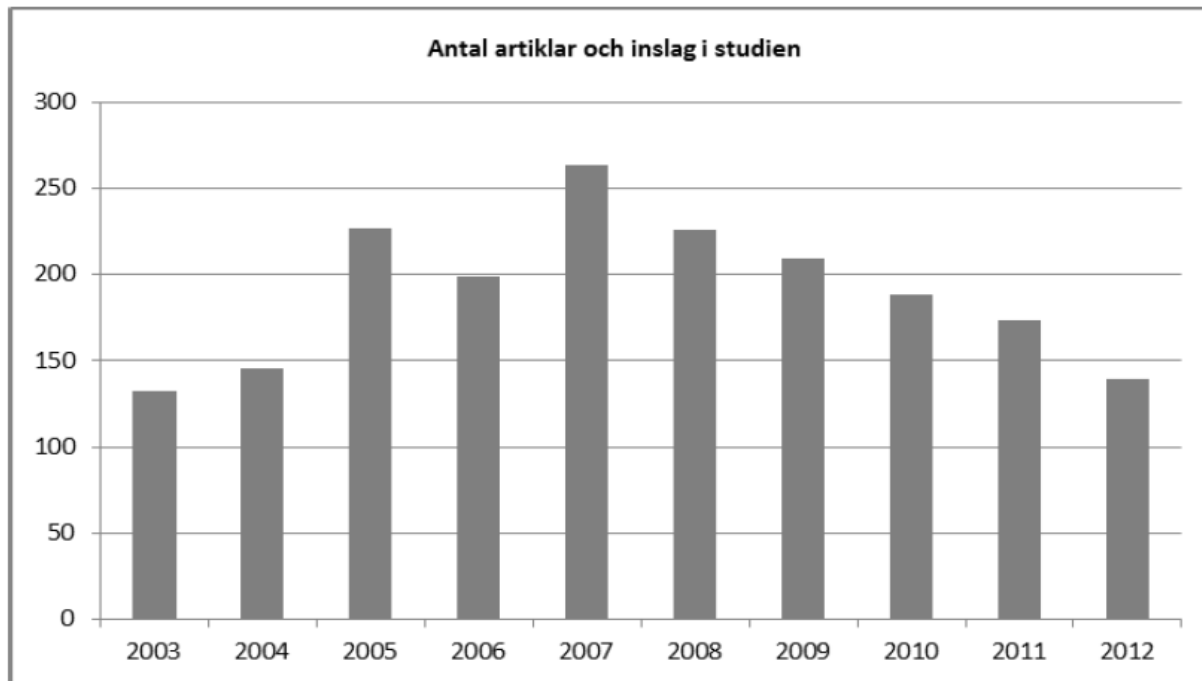
ARTIKELTYPER

Tabell 2 Artikeltyp/radioinslag i rapporteringen.

Artikeltyp/radioinslag	Antal artiklar och inslag	Andel, %
Nyhetsartikel	1 131	60
Insändare	203	11
Nyhetsinslag	174	9
Ledarartikel	173	9
Debattartikel	119	6
Reportage	56	3
Kolumn	45	2
Totalt	1 901	100

RAPPORTERINGEN 2003-2012

Figur 1 Rapporteringen totalt per år

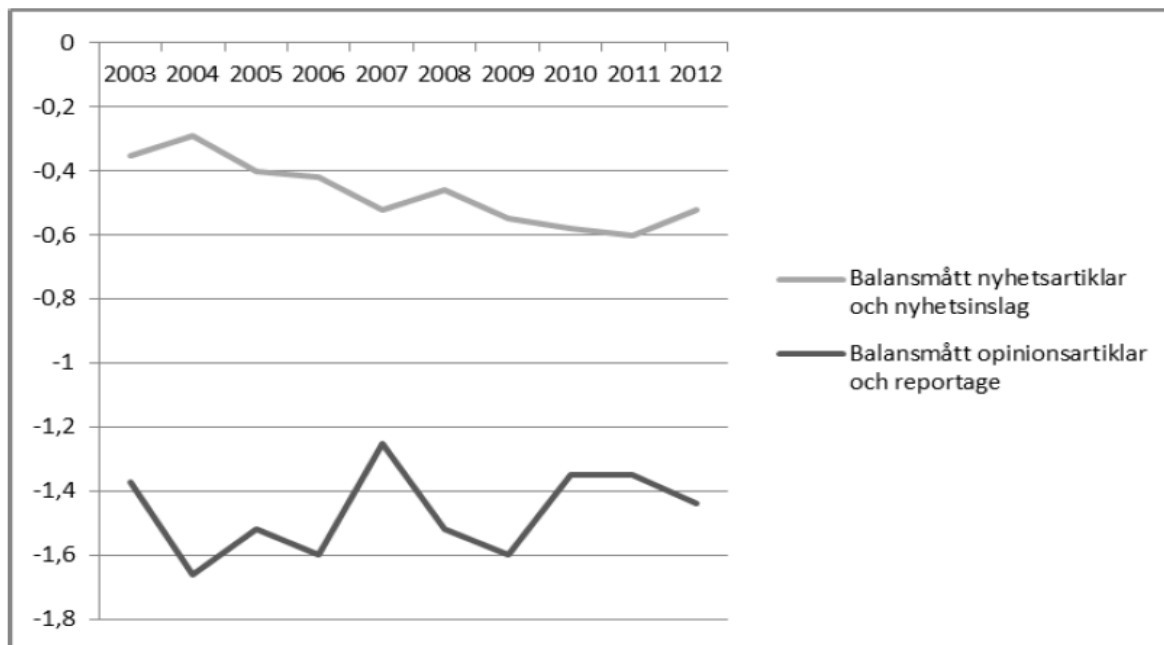

NOTERBARA HÄNDELSER

- Relativt jämn och omfattande bevakning
- S-regeringens förändringar i sjukförsäkringen 2004-2005
- Omfattande diskussion om fusk och överutnyttjande 2005-2007
- Omorganiseringen av Försäkringskassan 2005-2007
- Effekter av omorganiseringen 2008-2009
- Införandet av rehabiliteringskedjan 2008
- Ikraftträdandet av rehabiliteringskedjans sista steg 2010

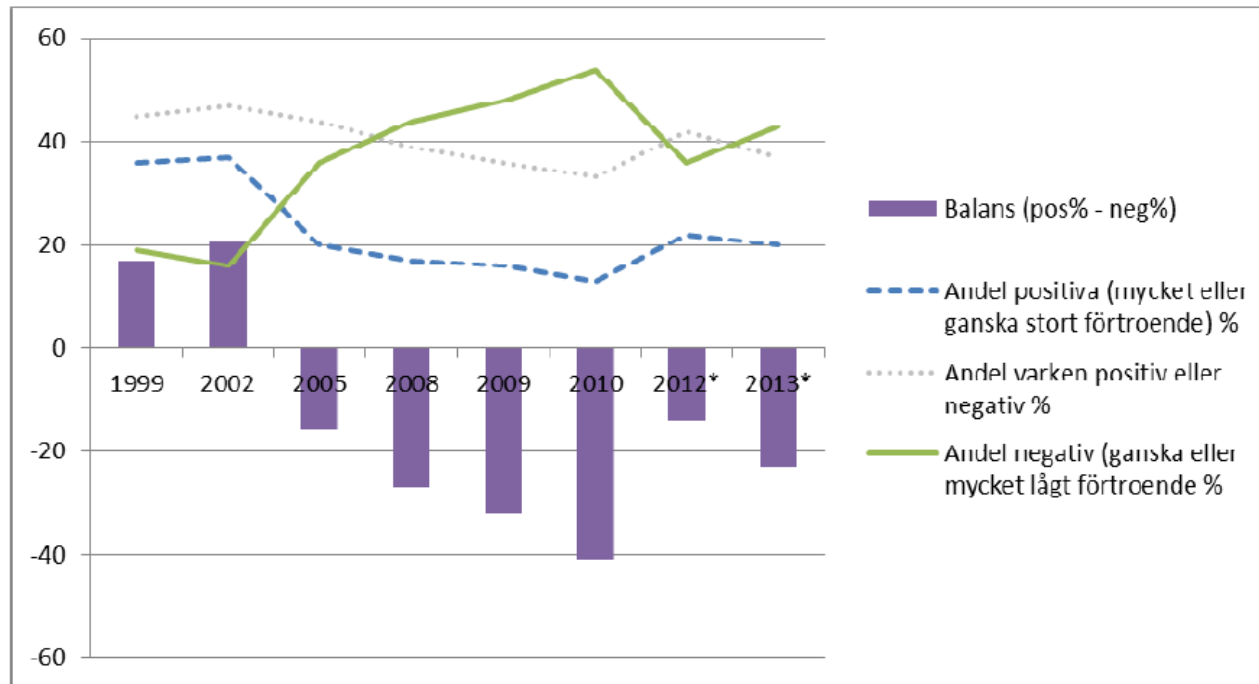
NEGATIV RAPPORTERING BLIR ALLTMER NEGATIV

Figur 3 Balansmått i nyhetsrapporteringen och i opinionsartiklar och reportage

FÖRTROENDE FÖR FÖRSÄKRINGSKASSAN ENLIGT SOM-INSTITUTET

Diagram 2 Förtroende för Försäkringskassan 1999–2013. Riks-SOM⁴⁹

Källa: "Det komplexa förtroendet" (Socialförsäkringsrapport 2014:9)

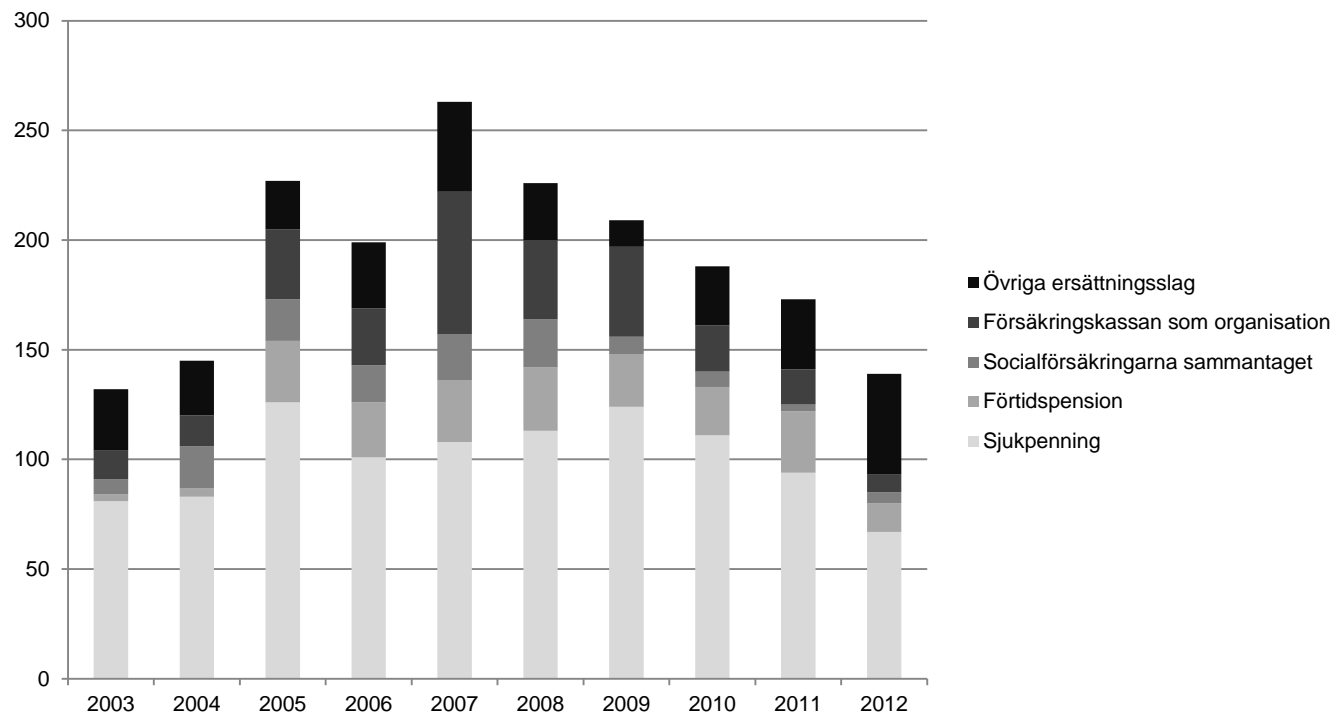
BEVAKNINGENS FOKUS

Tabell 3 Antal artiklar och inslag samt procentuell andel per fokus.

	Antal artiklar och inslag	Andel, %
Sjukpenning	1 008	53
Försäkringskassan som organisation	272	14
Förtidspension	204	11
Socialförsäkringarna sammantaget	128	7
Föräldrapenning	86	5
Assistansersättning	69	4
VAB-ersättning	75	4
Bostadsbidrag	33	2
Handikappersättning	11	<1
Vårdbidrag	15	<1
Totalt	1 901	100

FOKUS 2003-2012

BEVAKNINGENS PERSPEKTIV

Tabell 5   Antal artiklar och inslag per perspektiv.

	Antal artiklar och inslag	Andel, %
Juridiskt	467	25
Politiskt	445	23
Administrativt	403	21
Arbetsmarknadsperspektiv	224	12
Medicinskt	135	7
Privatekonomiskt	79	4
Samhällsekonomiskt	48	3
Genusperspektiv	56	3
Socialt	44	2
Totalt	1 901	100

MYCKET NEGATIV BEVAKNING

Tabell 6 Balansmått gällande rapporteringens perspektiv (balansmåtten anges i en skala från -2 till 2).

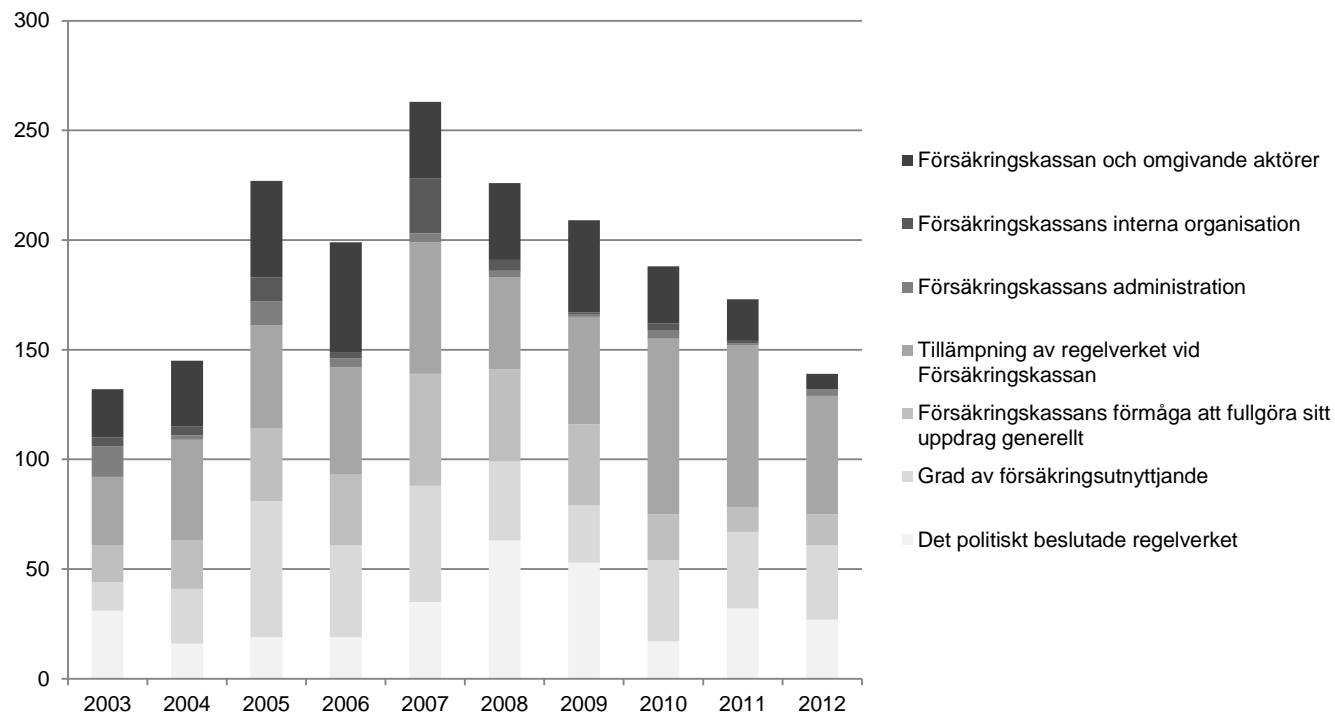
	Balansmått
Privatekonomiskt	-1,18
Politiskt	-1,15
Socialt	-1,02
Genusperspektiv	-0,77
Administrativt	-0,72
Juridiskt	-0,65
Medicinskt	-0,61
Samhällsekonomiskt	-0,48
Arbetsmarknadsperspektiv	-0,43
Totalt	-0,78

BEVAKNINGENS ÄMNEN

Tabell 7   Antal artiklar och inslag per ämne.

	Antal artiklar och inslag	Andel, %
Tillämpning av regelverket vid Försäkringskassan	532	28
Grad av försäkringsutnyttjande	363	19
Det politiskt beslutade regelverket	312	16
Försäkringskassan och omgivande aktörer	310	16
Försäkringskassans förmåga att fullgöra sitt uppdrag generellt	280	15
Försäkringskassans administration	47	3
Försäkringskassans interna organisation	57	3
Totalt	1 901	100

BEVAKNINGENS ÄMNE 2003-2012

DEN VANLIGASTE KRITIKEN

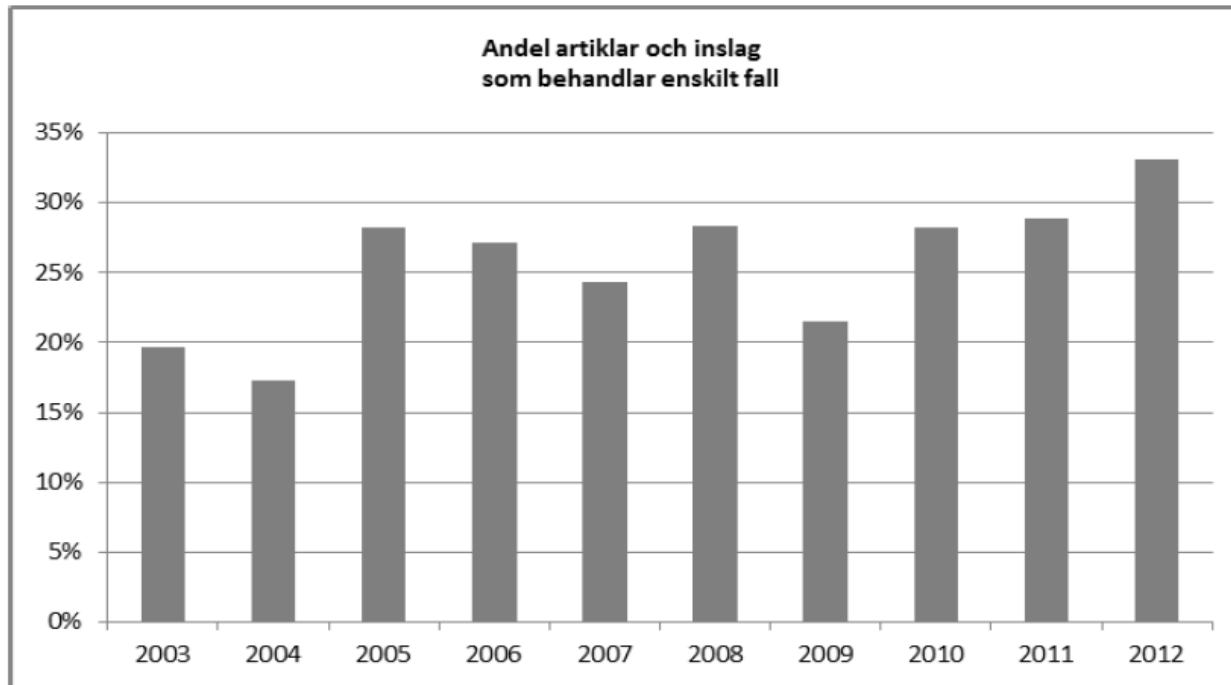
Tabell 8   Antal och andel kodningar per kritikområde.

	Antal kodningar av kritik	Andel, %
Tillämpning av regelverk/bedömning av ärenden	751	33
Försäkringskassans kompetensnivå, effektivitet och tillförlitlighet	624	27
Regelverkets konstruktion – kritik mot politiska nivån	444	19
Försäkringskassan och andra aktörer	231	10
Rehabilitering	141	6
Försäkringskassans interna organisation	120	5
Totalt	2 311	100

Kritik är mycket vanligt – förekommer i 77 procent av all bevakning

ENSKILDA FALL ÖKAR

Figur 14 Andel enskilda fall i rapporteringen

ÅTGÄRDER OCH FÖRSLAG

Tabell 9   Antal och andel kodningar per åtgärdsslag.

	Antal kodningar av åtgärder	Andel, %
Tillämpning, utredning och kontroll	485	25
Politiska beslut och politisk styrning	318	16
Omprövning av beslut och granskning av Försäkringskassan	263	14
Samverkan	256	13
Rehabilitering	230	12
Försäkringskassans interna organisation	174	9
Service och bemötande	121	6
Övriga åtgärder	90	5
Totalt	1 937	100

AKTÖRERNA

Tabell 11 Antal och andel kodningar av aktörer.

	Antal kodningar av aktörer	Andel av totala rapporteringen med aktörskodning, %
Privatperson	758	41
Annan representant Försäkringskassan/RFV	577	31
Regeringen/politiker i regeringsställning	538	29
Övriga myndigheter och offentliga organisationer	510	27
Företrädare för det juridiska området	261	14
Övriga politiker	247	13
Medieföreträdare	224	12
Fackförbund eller fackliga centralorganisationer	188	10
Offentlig förvaltning i landsting/region och kommun	158	8
Generaldirektör Försäkringskassan/RFV	124	7
Vårdpersonal eller annan företrädare för vårdgivare	136	7
Arbetsgivar- och företagarorganisationer	88	5
Forskare, representanter för högskolesektorn	99	5
Frivillig- och intresseorganisationer	71	4
Representanter för enskilda företag	71	4
Övriga aktörer	77	4
Totalt	4 127	221

NEGATIV OCH OKLAR MEDIEBILD

- Brister fokuseras
- Allmänt negativ grundton
- Bakgrund saknas – svårt för läsaren att få överblick och förstå sammanhang
- Oklar ansvarsfördelning politiker och myndighet
- Försäkringskassan framställs ofta som politisk ansvarig

FÖRSÄKRINGSKASSAN SOM POLITISK AKTÖR

Okunnig, orättvis, känslokall

”Försäkringskassan backar om regler”, *Dagens Nyheter* 10 juli 2008.

Socialminister Cristina Husmark Pehrsson (m) kritiserade myndigheten, som till en början höll fast vid sin tolkning – att det ska finnas ett påtagligt hot mot den sjukes liv inom några månader för att denne inte ska hamna på den lägre ersättningsnivån och sedan utförsäkras. Efter ett krismöte mellan socialdepartementet och Försäkringskassan backade myndigheten. I onsdagens pressmeddelande framgår att Försäkringskassan inte kommer med egna rekommendationer framgent, utan endast ska återge vad som står i lagen och propositionen.

”Försäkringskassan har ett viktigt uppdrag. Därför välkomnar jag att myndigheten nu har anpassat råd och rekommendationer till vad som finns i lag och proposition. Den information som gick ut till de försäkrade överensstämde inte med lagen. Att det nu har ändrats är välkommet, liksom att myndigheten nu skickar ut ny information.

FÖRSÄKRINGSKASSAN SOM JURIDISK AKTÖR

Stelbent, godtycklig

”Ändra reglerna för bostadsbidrag”, *Västerbottens Folkblad* 22 mars 2004

I maj samma år avslutade jag självmant bidragstagandet då min ekonomiska situation blivit bättre på grund av bl a lägre hyreskostnad och känslan att äntligen slippa vara beroende av bidraget var befriande. Därför kom det som en chock att jag nu måste betala tillbaka hela beloppet samt en avgift (!) på cirka 300 kronor eftersom jag resterande del av 2002 tjänade för mycket. Att jag verkligen behövde bidraget under det första kalenderåret tar man ingen hänsyn till på Försäkringskassan utan de håller stenhårt på att det är hela årsinkomsten som ska avgöra om man är berättigad till de pengar som jag som skattebetalare till och med har bidragit med.

FÖRSÄKRINGSKASSAN SOM ADMINISTRATIV AKTÖR

Krånglig, ineffektiv, slarvig

”Kvinna fick annans journal med posten”, *Sydsvenskan* 3 oktober 2011

Det handlar om brott mot sekretesslagen. Men jag förstår också att en tjänsteman alltid kan göra fel och jag vill inte hänga ut någon enskild person. Försäkringskassan hjälper många medborgare i vårt samhälle, men när felet är så omfattande kan det vara något större fel i systemet”, säger han.

FÖRSÄKRINGSKASSAN SOM MEDICINSK AKTÖR

Otydlig, okunnig

”Intyg från tre läkare övertygar inte Försäkringskassan”, *Sydsvenskan* 30 juli 2006

I sex år har en kvinna varit sjukskriven för nack- och ryggbesvär efter en trafikolycka. Men Försäkringskassan tror inte att besvären kommer av olyckan, och överklagar nu till kammarrätten i Göteborg för att slippa betala ut livränta. Försäkringskassan kallar besvären psykosomatiska, men länsrätten har slagit fast att besvären kommer av trafikolyckan. Därför är kvinnan berättigad till livränta enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. (...) Läkaren rekommenderade omedelbar sjukskrivning, och sedan dess har hon varit kontinuerligt sjukskriven med diagnoserna rygg- och nackbesvär efter olycka och whiplashskada. Ändå menar Försäkringskassan att kriterierna saknas för ett försäkringsmedicinskt samband mellan besvären och en whiplashskada.

FÖRSÄKRINGSKASSAN SOM SAMVERKANSAKTÖR

Bristfällig – eller kompetent

”Polisarbete mot bidragsfusk får beröm”, *Göteborgs-Posten* 4 september 2010.

Nu har Hallandspolisen uppvaktats av Försäkringskassan. ”Det är ett imponerande detektivarbete de har gjort. Vi vill ta del av deras metoder för att se hur vi själva kan arbeta mer effektivt med det här”, säger Joakim Jarnryd, chef för kontrollfrågor vid Försäkringskassan. (...) ”Vi måste ta fram en ny strategi där det handlar om att samarbeta mer med kommunerna, polisen och Skatteverket. Men i det arbetet är sekretesshantering och integritetsfrågan en svår nöt att knäcka”, säger Joakim Jarnryd.

Tack för mig!